

SAI20 OLUŞUMU VE İLK ZİRVESİ

SAI20 INITIATIVE AND THE FIRST SUMMIT

Nilay SAYAR¹

GİRİŞ

G20, başlıca gelişmiş ülkeler ile önemi ve ağırlığı artmakta olan yükselen ekonomilerin, küresel ekonomik karar alma süreçlerinde daha fazla temsil edilmesi ve uluslararası mali sistemin daha istikrarlı bir yapıya kavuşturulması amacıyla 1999 yılında, farklı kıtalardan gelişmiş ve yükselen 20 ülkenin bir araya gelmesi ile oluşturulmuştur. Dünya Gayrisafi Yurtiçi Hasılasının yüzde 80'inden fazlasını, uluslararası ticaretin yüzde 75'ini ve dünya nüfusunun yüzde 60'ını temsil eden G20 üyeleri, Avrupa kıtasından Türkiye, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Rusya Federasyonu ve Avrupa Birliği; Amerika kıtasından Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Meksika, Arjantin, Brezilya; Asya-Pasifik'ten Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Endonezya ve Avustralya; Afrika kıtasından Güney Afrika; Orta Doğu'dan Suudi Arabistan'dan oluşmaktadır.

G20 platformunun dönem başkanlığını, 1 Aralık 2021 tarihi itibarıyla Endonezya yürütmektedir. Endonezya'nın dönem başkanlığı sürecinde, Endonezya Sayıştay'ının girişimleri ile, G20 tarafından belirlenen hedeflere erişilmesinde üye ülke Yüksek Denetim Kurumları (YDK) tarafından da aktif rol üstlenilmesi amacıyla SAI20 (Supreme Audit Institutions 20 - Yüksek Denetim Kurumları 20), yüksek denetim dünyasının yeni bir platformu olarak hayata geçirilmiştir.

G20 ülkelerinin YDK'ları tarafından, Covid-19 pandemisi nedeniyle küresel düzeyde var olan krizin etkileri ile baş edebilmek, pandemi döneminde

1- Yönetim Mensubu, Sayıştay Başkanlığı Uluslararası İlişkiler Grup Başkanlığı, nilay.sayar@sayistay.gov.tr; ORCID: 0000-0002-2576-7158

kamu fonlarının yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik için artan ihtiyaca ve taleplere cevap verebilmek (SAI20, 2022a), SAI20'nin oluşturulmasındaki temel motivasyon olmuştur.

SAI20, INTOSAI'nin "Yüksek Denetim Kuruluşlarının İşleyişi İçin Ön Koşullar" kapsamında geliştirdiği "Yüksek Denetim Kurumlarının Değer ve Faydaları; Vatandaşların Yaşamlarında Fark Yaratma" başlıklı belge (INTOSAI-P 12)² çerçevesinde oluşturulan, üye ülkelerin bir araya gelip YDK'larla ilgili konuları tartıştığı ve bu kapsamda yeni açılımların yapıldığı bir forum olarak nitelendirilmektedir (BPK, 2022).

1. SAI20'NİN AMAÇ, İLKE VE ÖNCELİKLERİ

1.1. SAI20'nin Amaç ve İlkeleri

Pandemi koşulları, dünya çapında ülkeler üzerinde mali ve sosyal baskılar oluşturarak küresel boyutta bir krize sebep olmuş; hükümetler tarafından büyük miktarda kamu kaynağının acilen kullanımını gerekli kılmış, bu durum da kamu idarelerinin denetimi konusunun önemini artırmıştır. Krizin çok boyutluluğu göz önüne alındığında, yasama organları, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları gibi kamu mali yönetimi alanında faaliyet gösteren aktörlerin bir araya geldiği bir gözetim ekosistemi yaratılarak ortak çabaları hızlandırmak için çok paydaşlı bir katılım ortamına ihtiyaç duyulmaktadır (SAI20, 2022a).

Bu kapsamda, G20 üye devletleri arasında iyi ve hesap verebilir politikaların geliştirilebilmesine yönelik stratejik öngörülerini paylaşmak için bir platform görevi görmesi planlanan SAI20 oluşumunun iki temel amacı bulunmaktadır. Bu amaçlar şunlardır (SAI20, 2022a):

1. Denetim faaliyetlerinin sistematikleştirilmesi ve hesap verebilir bir ekonomik yönetimin desteklenmesine dönük stratejik bir bakış açısı oluşturulması için G20 ülkelerinin Yüksek Denetim Kurumları ve ilgili paydaşlar arasında iş birliğini artırmak.

2- Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) tarafından yayımlanan INTOSAI-P12, "Merkezi Yönetim ve Kamu Kurumlarının Hesap Verme Sorumluluğu, Saydamlığı ve Doğruluğunu Güçlendirmek"; "Vatandaşlar, Parlamento ve Diğer Paydaşlarla İlgili Olma Durumunun Sürdüğünü Göstermek" ve "Davranışlarla Örnek Teşkil Ederek Model Bir Kuruluş Olmak" ana başlıkları altında 12 adet ilkeyi içermektedir. Tam metin için: https://www.intosai.org/fileadmin/downloads/documents/open_access/INT_P_11_to_P_99/INTOSAI_P_12/INTOSAI_P_12_en_2019.pdf.

2. Küresel sorunlara çözüm üretmede, YDK'ların rolünü güçlendirmek.

Ağustos 2022'de düzenlenen SAI20 Zirvesinde kabul edilen SAI20'nin Çalışma Usulleri (Rules of Procedures/RoP), SAI20'nin ilkelerini şu şekilde belirlemiştir (SAI20, 2022b):

1. Bağımsızlık
2. Şeffaflık
3. Hesap Verebilirlik
4. İş birliği
5. Süreklilik
6. Kapsayıcılık

1.2. SAI20'nin Öncelikli Konuları

Endonezya Dönem Başkanlığında G20 için belirlenen "Birlikte İyileş, Daha Güçlü İyileş" teması doğrultusunda SAI20 oluşumu, 2022 için iki öncelikli konu üzerinde durmaktadır. Bu konular, "Ekonomik İyileşmeyi Hızlandırmak" ve "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA) Desteklemek" olarak belirlenmiştir (Wakil Presiden Republik Indonesia, 2022).

Ekonomik İyileşmeyi Hızlandırmak: Pandemi döneminde kamu mali yönetimi, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi konuların dünya çapında önemi artmış olup, G20 ülkeleri Yüksek Denetim Kurumlarının bu küresel çabadaki önemli rolünün farkındalığı ile hükümetlerle etkin bir şekilde ortaklık kurması gerektiği anlaşılmıştır. Bu çerçevede SAI20 oluşumunun, YDK, hükümet ve diğer paydaşlar arasında etkin iş birliğine vurgu yaparak, YDK'ların acil müdahale ve kurtarma amacıyla yürütülen faaliyetlerin denetimi hakkında fikirlerin geliştirilmesine ve en iyi deneyimlerin paylaşılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA) Desteklemek: Birleşmiş Milletler tarafından, yoksulluğun sona erdirilmesi, çevrenin korunması, iklim krizine karşı önlem alınması, refahın adil paylaşımı ve barış hedefleriyle Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) belirlenmiştir (UN Türkiye, 2022). G20'nin ana hedeflerinden biri olan SKA'lara ulaşılmasını destekleme faaliyetleri çerçevesinde YDK'lar, özellikle pandemi döneminde SKA programlarının tutarlı bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunmada stratejik bir rol oynamaktadır. INTOSAI, üye YDK'larını, "her ülkenin belirli sürdürülebilir kalkınma çabaları ve YDK'ların yetkileri bağlamında SKA'ların izlenmesine ve gözden geçirilmesine katkıda bulunmaya" teşvik etmektedir (SAI20, 2022c).

2. SAI20'NİN OLUŞUM SÜRECİNDEKİ ETKİNLİKLER VE SAI20 ZİRVESİ

2.1. SAI20'nin Oluşum Sürecindeki Etkinlikler

SAI20'nin oluşum sürecindeki faaliyetler kapsamında, Aralık 2021'den itibaren aşağıda belirtilen etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklere Türkiye Sayıştay tarafından da çevrimiçi olarak katılım sağlanmıştır³.

1) SAI20 Teknik Toplantısı (26-27 Ocak 2022- Hibrid): Toplantıda SAI20'nin Çalışma Usullerinin (Rules of Procedures/RoP) ilk taslağı sunulmuş ve öncelikli konular tartışılmıştır.

2) SAI20 Semineri (17.06.2022-Hibrid): Seminerde, YDK'ların, ekonomik iyileşmenin hızlanmasına ve 2030 Gündeminin kazanımlarına katkısının önemine ilişkin hususlar ele alınmıştır.

3) Üst Düzey Yetkililer Toplantısı (20-21 Haziran 2022- Hibrid): Toplantıda, SAI20'nin Çalışma Usullerinin geliştirilmesine ilişkin hazırlıklar müzakere edilmiştir.

4) SAI20 Bildirisinin Nihai Taslağı İçin Gerçekleştirilen Toplantı (12 Ağustos 2022-Çevrimiçi): Toplantıda SAI20 Bildirisinin Nihai Taslağı görüşülmüştür.

5) SAI20 Zirvesi (29-30 Ağustos 2022-Hibrid): SAI20'nin ilk zirvesi, aşağıda belirtilen amaç ve gündemlerle gerçekleştirilmiştir.

2.2. SAI20 Zirvesi

SAI20 Zirvesi⁴ 29-30 Ağustos 2022 tarihlerinde, G20 ülkelerinin YDK'larından üst düzey yetkililerin katılımı ile Endonezya Sayıştay'ının ev sahipliğinde, Endonezya'nın Bali kentinde hibrid (yüz yüze ve çevrimiçi) olarak düzenlenmiştir.

Zirve Endonezya Cumhuriyeti Devlet Başkanı ve Endonezya Sayıştay Başkanının açılış konuşmaları ile başlamış, gündemin kabul edilmesini müteakip SAI20'nin kuruluş ve işleyişine temel teşkil eden Çalışma Usulleri (RoP) kabul edilmiştir. Endonezya G20 Başkanlığı'nın öncelikli konuları doğrultusunda Küresel Sağlık Mimarisi (Global Health Architecture) üzerine tecrübe paylaşımlarını içeren bir oturum gerçekleştirilmiş ve deneyim ve fikirlerin karşılıklı paylaşılmasından sonra müzakerelere geçilmiştir.

3- Toplantılara ilişkin hususlarda katılımcılar ile paylaşılan, "Terms of Reference (ToR) The Supreme Audit Institutions 20 (SAI20) Summit, 2022" ve "Terms of Reference (ToR) SAI20 Seminar: The Supreme Audit Institution's (SAIs) Contribution to the Acceleration of Global Economic Recovery and the 2030 Agenda, 2022", metinlerinden yararlanılmıştır.

4- Zirveye ilişkin hususlarda katılımcılar ile paylaşılan, "Program of Works SAI 20 Summit (29-30 August 2022, Nusa Dua, Bali)" metninden yararlanılmıştır.

Zirve'nin ikinci gününde, ilk olarak Parlamento Özel Oturumu düzenlenmiş; SAI20 Bildiri Taslağının onaylanmasından sonra, bir sonraki SAI20 Başkanı olan Hindistan Sayıştay Başkanı tarafından bir sunum gerçekleştirilmiştir. Ardından Enerji Dönüşümü (Energy Transition) ve Dijital Dönüşüm (Digital Transformation) üzerine tecrübe paylaşımlarına ilişkin iki ayrı oturum gerçekleştirilmiştir. SAI20 Başkanlığının kapanış konuşması ile Zirve sona ermiştir.

Toplantıya Başkanlık düzeyinde çevrimiçi olarak katılan Türkiye Sayıştay tarafından, SAI20 oluşumunun profesyonel işbirliği açısından üye YDK'lara ve küresel zorluklar ile mücadelede hesap verebilirlik ve etkinlik açısından hükümetlere büyük katkı sağlayacağına yürekten inanıldığı belirtilerek, SAI20 İç Tüzüğü'nün (RoP) kabul edildiği ve SAI20 Bildiri Taslağının onaylanmasına tam destek verildiği ifade edilmiş, ayrıca tecrübe paylaşımları oturumlarında EUROSAI Stratejik Planı altında yürütülen "Denetimde Bilişim Sistemlerinin Kullanımı" ve "SKA Denetimlerinde BM-Sayıştay İlişkileri" konularındaki projeler hakkında bilgi paylaşımları yapılmıştır.

2.3. SAI20 BİLDİRİSİ KAPSAMI

Kasım 2022'de gerçekleşecek G20 Liderler Zirvesi'nde daha detaylı ele alınması planlanan konulara ilişkin tavsiyeleri ana hatlarıyla içeren SAI20 Bildirisi (SAI20 Communiqué)⁵, Ağustos 2022'de düzenlenen SAI20 Zirvesi'nde onaylanmıştır.

Bildiri kapsamında, Endonezya'nın G20 Başkanlığı döneminde aşağıda belirtilen üç öncelikli konuya özel vurgu yapılmıştır:

Küresel Sağlık Mimarisi: Daha kapsayıcı, eşitlikçi ve krizlere karşı daha duyarlı küresel bir sağlık sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Sürdürülebilir Enerji Geçişi: G20 üye ülkeleri, enerji sürdürülebilirliğinin en iyi şekilde çalışmasını sağlama ve yatırım için bir platform oluşturma konusunda büyük bir sorumluluğu paylaşmaktadır.

Dijital Dönüşüm: Pandemi sonrası küresel ekonomik düzenin daha güçlü, kapsayıcı ve işbirlikçi olmasını sağlamada dijitalleşmenin anahtar rol üstlendiğine inanılmaktadır (G20, 2021). Bu düşünce doğrultusunda bildiride, Covid-19 pandemisi, SKA'lar ve paydaşlar arası iş birliği konularına odaklanan şu temel hususlara yer verilmektedir:

5- Bildiri, G20 üyesi 12 ülke Sayıştayının (Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Kore, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika ve Türkiye) desteği ile hazırlanmıştır. Tam metin için bkz.: SAI20 (2022d).

- COVID-19 pandemisinin, hükümet müdahale programlarının hızlı uygulanması nedeniyle hile risklerini artırmanın yanı sıra ulaşılamayan kalkınma hedefleri nedeniyle dünya genelinde eşitsizliği artırdığı ve bu nedenle küresel çapta Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SKA) ulaşma çabalarını engellediği hususu kabul edilmiştir.
- YDK'ların ekonomik toparlanmayı hızlandırmak ve 2030 Gündeminde⁶ yer alan hedeflere ulaşmak için yoğunlaştırdıkları çabalarını sürdürerek, bu alanda hükümetlerce yürütülen faaliyetlere odaklanması gerektiği kabul edilmiştir.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu A/66/2091 sayılı Kararı ve INTOSAI İlkeleri 12 'ye atıfta bulunarak, kamu sektörü denetiminin, COVID-19 krizi ve SKA'ların uygulanmasına küresel müdahaleyi desteklerken kamu yönetiminin verimliliği, hesap verebilirliği, etkinliği ve şeffaflığının teşvik edilmesinde önemli bir rolü olduğu vurgulanmıştır.
- G20 Başkanlığının ve SAI20'nin öncelikleri doğrultusunda herkesin yararına olan ve kimseyi geride bırakmayan ekonomik toparlanmanın sürdürülebilirliği ve kapsayıcılığına vurgu yapılarak, G20 hükümetleri ve ilgili paydaşlar iş birliği yapmaya davet edilmiştir (SAI20, 2022d).

6- Eylül 2015'te gerçekleşen BM Zirvesi tarafından başlatılan "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" (2030 Agenda for Sustainable Development), "insan haklarına ve insan onuruna, hukukun üstünlüğüne, adalete, eşitlik ve ayrımcılık yapılmamasına evrensel saygı duyulan bir dünya" öngörmektedir. Bu çerçevede 17 adet Sürdürülebilir Kalkınma Amacı belirlenmiştir (Council of Europe, 2022).

SONUÇ

Pandemi döneminin yarattığı etkilerle mücadele edebilme konusunda uluslararası iş birliği ve dayanışma büyük önem kazanmış olup, ortaya çıkan sonuçlar ve koşullar ülkeleri bu anlamda yeni uluslararası ve bölgesel oluşumlar meydana getirmeye yönlendirmiştir.

Küresel sağlık krizinin yol açtığı ortamda ekonomik toparlanmayı hızlandırmak için etkili politikalar üretmede ve SKA programlarının tutarlı bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunmada stratejik bir role sahip olan YDK'ların, bu anlamda idarelere verecekleri tavsiyelerin kritik önemi söz konusudur.

YDK'ların küresel zorluklara yanıt vermede G20 hükümetlerinin stratejik ortağı olarak rolünü güçlendirmek için bir platform geliştirme ihtiyacına cevaben, G20 dönem başkanı olan Endonezya'nın girişimi ile kurulan SAI20 oluşumu, 2021'in Aralık ayından itibaren çeşitli etkinliklerle varlığını sürdürmektedir.

Endonezya'nın G20 Dönem Başkanlığında benimsenen "Birlikte İyileş, Daha Güçlü İyileş" teması ile uyumlu olarak "Ekonomik İyileşmeyi Hızlandırmak" ve "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını Desteklemek" SAI20'nin öncelikli konularını oluşturmaktadır. 29-30 Ağustos 2022'de düzenlenen SAI20 Zirvesinde kabul edilen "SAI20 Bildirisi" ve "Çalışma Usulleri", SAI20'nin temel vizyonunu, hedeflerini ve işleyiş çerçevesini ortaya koymaktadır. Zirvede Türk Sayıştay da düşünce ve deneyimlerini paylaşarak katkıda bulunmuş ve SAI20 oluşumuna verdiği tam desteği ifade etmiştir.

Güçlü bir motivasyon ile yola çıkan SAI20 oluşumunun, Covid-19 pandemisi sonrasında oluşan yeni koşullar, SKA'lar, sürdürülebilir enerji politikaları ve dijital dönüşüm gibi konulara odaklanarak, üye ülkelerin bilgi ve deneyim paylaşımlarının ışığında yürüteceği çalışmalar ile YDK'ların vatandaşların hayatında fark yaratma ilkesine önemli katkılar sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- BPK (2022). SAI20 Indonesia 2022 “Recover Together, Recover Stronger Through the Role of SAI in the Framework of Leading Post-Covid19 Governance and Achieving SDGs Target”. <https://bali.bpk.go.id/wp-content/uploads/2022/08/Flyer-SAI20.pdf>. Erişim: 09.09.2022
- Council of Europe (2022). UN Agenda 2030 <https://www.coe.int/en/web/programmes/un-2030-agenda>. Erişim: 17.09.2022.
- G20 (2021). Recover Together, Recover Stronger: Priority Issues, <https://www.g20.org/g20-presidency-of-indonesia/>, Erişim: 29.09.2022.
- INTOSAI-P 12 (2019). The Value and Benefits of Supreme Audit Institutions - making a difference to the lives of citizens, , https://www.intosai.org/fileadmin/downloads/documents/open_access/INT_P_11_to_P_99/INTOSAI_P_12/INTOSAI_P_12_en_2019.pdf. Erişim:29.09.2022.
- SAI20 (2022a). About SAI20, <https://sai20.org/en/about-us/>, Erişim: 27.09.2022.
- SAI20 (2022b). Principles, Structure, and Rules of Procedure of the Supreme Audit Institution 20, https://sai20.org/wp-content/uploads/2022/07/Refined_RoP-SAI20-Output.pdf, Erişim: 06.10.2022.
- SAI20 (2022c). Priority Issues, <https://sai20.org/en/priority-issues/>, Erişim: 27.09.2022.
- SAI20 (2022d). Communique (2022), <https://g20.org/wp-content/uploads/2022/08/SAI20-Communique.pdf>, Erişim: 28.09.2022.
- UN Türkiye (2022). Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çalışmalarımız, <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>, Erişim: 29.09.2022.
- Wakil Presiden Republik Indonesia (2022). Attending SAI20 Summit, Vice President Expects Audit Institutions to Guide State. <https://www.wapresri.go.id/en/hadiri-ktt-sai20-wapres-harapkan-lembaga-audit-jadi-pemandu-pengelolaan-keuangan-negara-terutama-dalam-situasi-genting-di-saat-krisis/>, Erişim: 30.09.2022.